

Tuomas Hallivuo

KOLMENKYMMENENVIIDEN METRIN AIDAT

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Kuvataide,
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
2017

KOLMENKYMMENENVIIDEN METRIN AIDAT

Hallivuo, Tuomas

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Maaliskuu 2017

Ohjaaja: Hautala, Päivi-Maria

Sivumäärä: 35

Liitteitä:

Asiasanat: julkinen taideteos, prosenttitaide, ammattiopisto, yhteisötaide

Opinnäytetyö käsittelee julkisen taideteoksen toteutusta Jyväskylän Kankaan alueelle vuoden 2016 aikana.

Opinnäytetyössä pohditaan aluksi yhteisötaidetta ja sitä, oliko tehty julkinen taideteos yhteisötaideteos vai taiteilijan oma teos, joka on tehty yhteistyönä ammattikoulun opiskelijoiden kanssa?

Kolmannessa kappaleessa käsitellään julkista taidetta ja kerrotaan taiteilijan omista aiemmista julkisista taideteoksista.

Neljännessä kappaleessa käydään läpi vaihe vaiheelta teoksen toteutus, aina suunnittelusta sen valmistumiseen ja teoksen osien uudelleen korjaamiseen. Mukaan on lisätty taiteilijan päiväkirjamerkintöjä työn valmistumisvaiheista. Työn kuvauksen yhteydessä pohditaan erilaisia opetustapoja sekä sitä, kuinka tämä hanke poikkesi aiemmista taiteilijan opetuksista. Tässä osiossa käydään läpi myös aikataulua, jolla työ toteutettiin, sillä se oli ratkaisevassa asemassa teoksen toteutuksessa.

Viides osuus käsittelee työ sopimuksen sisältöä – kuinka se muuttui, ja kuinka sopiva ratkaisu löytyi palkkion maksamiseen ja muihin sopimusasioihin.

Lopuksi pohditaan yhteenvedossa, kuinka hanke olisi voitu toteuttaa toisin, ja mitä hyvää tästä työstä jäi käteen tulevia hankkeita ajatellen. Yhteenvedossa käydään myös läpi taiteilijan kasvua työn aikana ja sen jälkeen.

THIRTY-FIVE METRES HURDLES

Hallivuo, Tuomas

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Master's degree

March 2017

Supervisor: Hautala, Päivi-Maria

Number of pages: 35

Appendices:

Keywords: public artwork, building, polytechnic, community art

The subject of this thesis is the working process of a public artwork that was realized in Kangas area in the city of Jyväskylä during 2016.

The first two chapters discuss public and community art and the question whether this public artwork was a piece of community art or an artwork by the artist that was only realized in cooperation with students of the polytechnic.

The third chapter develops the concept of public art and discusses the artist's former public artworks.

The fourth chapter is a description of the realization of the artwork, all the way from planning to finishing and finally restoration of the parts of the work. Excerptions from the diary of the artist are included, describing different phases of the project. This chapter also discusses different ways of teaching and compares this project to former teaching situations during the artist's career. The schedule was a decisive matter in this project, and it is also discussed in this chapter.

The fifth chapter declares the contents of the agreement concerning the artwork, how it changed, and how a solution was found concerning payment of the fee and other matters in the agreement.

Finally the conclusion discusses alternative ways in which the project could have been realized, and what positive results the project created, especially concerning projects to come. The conclusion also discusses the growth of the artist during and after the project.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 YHTEISÖTAIDETTA VAI TAIDETTA YHTEISTYÖNÄ?.....	6
3 JULKINEN TAIDETEOS.....	8
3.1 Taideteoksen määritelmä.....	8
3.2 Omat julkiset taideteokset.....	9
4 TAITEELLISEN PROSESSIN RAPORTOINTI.....	10
4.1 Aloitus.....	10
4.2 Luonnostelu.....	11
4.3 Työn aloittaminen.....	15
4.4 Rinnakkain muita teoksia.....	18
4.5 Opetustyö.....	19
4.6 Osien sahaaminen.....	20
4.7 Kaiverrus ja maalaus.....	22
4.8 Aikataulu.....	24
4.9 Teos.....	25
4.10 Teoksen ripustaminen.....	26
4.11 Paljastustilaisuus.....	27
4.12 Teoksen poisto.....	28
4.13 Teoksen korjaus.....	28
4.14 Elementit.....	29
4.15 Tapaaminen.....	31
5 SOPIMUS.....	32
6 YHTEENVETO.....	32

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee tekemääni julkista taideteosta Jyväskylän Kankaan alueelle, sen suunnittelua, toteutusta sekä raportointia. Katson taiteellisen prosessin alkaneeksi sinä päivänä, kun lupauduin sen tekemään, 25. 2. 2016, ja päättyneen 13. 10. 2016, jolloin pidimme viimeisen palaverin opettajan ja läänintaiteilijan kanssa, vaikka teoksen viimeinen ja lopullinen ripustus tapahtuu vasta keväällä 2017. Tänä aikana olin suunnitellut ja toteuttanut teoksen siihen vaiheeseen, että se on valmiina ripustettavaksi uuteen paikkaan.

Teos toteutettiin yhteistyönä Jyväskylän Ammattiopiston valokuvauksen opiskelijoiden kanssa. Mukana hankkeessa olivat opiskelijoiden lisäksi Keski-Suomen visuaalisten alojen läänintaiteilija hankkeen vetäjänä, ammattiopiston opettaja sekä teoksen tilaajana Kankaan palvelut Oy. Teoksen osat valmistettiin ammattiopiston tiloissa sekä työhuoneellani Jyväskylän Lutakossa.

Pidin hankkeen aikana päiväkirjaa, josta poimin otteita opinnäytetyöhöni. Päiväkirjan avulla minun oli helppo palata aikaan, josta osa oli jo unohtunut, ja tarkistaa päivämääriä ja muita tärkeitä asioita. Päiväkirjan pitäminen auttoi työn aikana selventämään ajatuksia, ja pääsin purkamaan sen aikaiset paineet työstäni kirjoittamalla. Opinnäytetyöhön poimitut otteet päiväkirjastani liittyvät suureksi osaksi eri työvaiheisiin. Omat henkilökohtaiset vaikeat ja ahdistavat pohdinnat jätin tästä tekstistä pois.

Teokseni sijoituspaikka on Kankaan alue, joka sijaitsee Jyväskylän keskustan tuntumassa, Tourujoen varressa. Paikalla on ollut teollisuutta jo vuodesta 1874 asti. Kankaan paperitehtaan toiminta lakkautettiin 2010 ja tällä hetkellä alueelle rakennetaan asuinalueita. Paperitehtaan tiloissa toimii nyt mm. Ammattiopiston osastoja. Jyväskylän Kankaan alueella on alettu noudattaa prosenttikulttuuriperiaatetta. Aiemmin nimi oli prosenttitaide, mutta se muutettiin, koska haluttiin saada mukaan muutakin kulttuuria, lähinnä erilaisia tapahtumia. Prosenttikulttuurille on budjetoitu Kankaalla 5,1 miljoonaa euroa ja se tulee

käytettäväksi seuraavan viidentoista vuoden aikana. Koko Kankaan alue on suunniteltu valmistuvan vuoteen 2040 mennessä.

2 YHTEISÖTAIDETTA VAI TAIDETTA YHTEISTYÖNÄ?

Yhteisötaide-nimeä ei käytetty teoksen toteutuksessa, enkä itse ollut tietoinen, oliko tarkoituksena tehdä sellaista vai ei. Ennen työn aloittamista olin epätietoinen siitä, miten työ etenee, ja kuinka työnjako tapahtuu. Mielessäni ajattelin ennen koululle menoa, että meillä on tiivis yhteistyö edessä opiskelijoiden kanssa. Pian ammattiopistolla selvisi että opettajat ovat yhtä tietämättömiä tulevasta kuin minäkin, ja tuntui välillä siltä, että läänintaiteilija puhui asiasta omalla tavallaan ja opettaja toisella. Ajattelin että aika näyttää, mitä tuleman pitää, kunhan saamme työt käyntiin.

Yhteisötaiteessa taiteilija ja yhteisö kohtaavat ja tekevät teoksen yhdessä, yleensä yhteisölle (Haapala 1999, 81). Yhteisötaide on luovaa ilmaisua, jossa yhteisö työskentelee yhdessä parantaakseen yksilön ja yhteisön olosuhteita. Yhteisötaiteeseen liittyy monenlaisia sosiaalisia yhteyksiä ja määritelmiä, ja siinä on aina mukana jokin yhteisö, joka voi määrittyä maantieteellisesti (esimerkiksi Jyskän kaupunginosan asukkaat) mutta se voi olla myös jokin muu ihmisryhmä, jota sitoo yhteen tunnistettu historiallinen tai etninen perinne tai jokin tietty uskomus tai henki (deNobriga ja Schwarzman 1999).

En voisi sanoa että teokseni on toteutettu yhteisötaiteena, ainakaan kokonaan, koska suurin osa siitä on minun yksin tekemäni ja suunnittelemani. Opiskelijat tekivät oman osuutensa ohjeitteni mukaan yhteisönä, jossa työskentelin jaksoittain heidän kanssaan. Teos on ikään kuin heille tehty, koska se ripustettiin ammattiopiston pihalle, joten siinä mielessä kyse on osittain yhteisötaiteesta. Oma käsitykseni yhteisötaiteesta on kuitenkin enemmän sellainen, että taiteilija tulee ikäänkuin osaksi yhteisöä, jossa kaikki ovat tasavertaisia teoksen toteuttajia.

Asian nimellä ei sinänsä ole merkitystä, koska sitä ei mainittu tai korostettu teosta tilattaessa. En sitä myöskään kysynyt erikseen, vaikka se olisi selventänyt

työskentelykuviota huomattavasti. Läänintaiteilija korosti usein sitä, että teos on minun teokseni, kun taas ammattiopiston opettaja puhui enemmän yhteisteoksesta. Mietin silloin, olisiko pitänyt antaa opiskelijoiden itsensä suunnitella ja toteuttaa koko teos. Olisin itse ollut mukana yhtenä heistä. Pelkäsin kuitenkin, että silloin taideteos ei ehkä olisi valmistunut toukokuun loppuun mennessä.

Pidin siitä kiinni, että ainakin oma osuuteni tulisi valmiiksi määräaikaan mennessä. Opiskelijoiden osat olisin voinut lisätä myöhemmin, jos ne eivät olisi valmistuneet. Koska en ollut jatkuvasti koululla työskentelemässä, en ollut varma, kuinka opiskelijoiden työt edistyvät. Olin tietenkin opettajaan yhteydessä, mutta en voinut tehdä työtä heidän kanssaan kuin muutamana tuntina viikossa, sillä teoksen valmistukseen varattuja tunteja oli vain rajoitetusti.

Ote päiväkirjastani: ”10.5.2016. Hain vahtimestarilta avaimen jolla pääsimme luokkaan jossa sahatut osat olivat. Jätin opiskelijoiden maalit ja ohjeet luokan pöydälle, ja hain käytävästä eräänlaisen vaunun jolla olemme kuljettaneet osia. Kun lasti oli vaunussa, ja olimme lähdössä kohti hissiä, meitä vastaan tuli opettaja, jolle olin lähettänyt aiemmin postia, ja selittänyt kuviot ja aikataulut. Hänellä oli ollut kiirettä, eikä ollut lukenut postia. Kerroin hänelle siinä, että teen omat kuvani loppuun työhuoneellani, sillä tarvitsen aikaa osien maalaamiseen ja kaiverruksiin ja että jätin heille maaleja opiskelijoiden kuviin. Hän oli selvästi huojentunut siitä, että homma toimii ja etenee.”

Teoksen tilauksessa mielestäni oli ristiriitaisuutta, koska siinä mainittiin, että teos tulisi olemaan ensisijaisesti minun teokseni, jossa ammattiopiston opiskelijat olisivat mukana jollain tavalla toteuttamassa sitä. Mietin, kuinka saisin heidän osuutensa mukaan tähän hankkeeseen, niin ettei heille jäisi vain pelkästään osallistuminen teoksen rakentamisessa. Halusin, että he toteuttaisivat oman osuutensa teoksesta itse suunnittelemalla ja valmistamalla sen antamastani aiheesta ja tietyillä materiaaleilla.

3 JULKINEN TAIDETEOS

3.1 Taideteoksen määritelmä

Julkinen taide on nimensä mukaan taideteos, joka sijaitsee julkisessa paikassa, ja on saavutettavissa (Järvipetäjä ja Nikkilä 2012, 9). Julkinen taide on taiteilijan tai käsityöläisen tekemä teos luontoon, kaupunkiin tai maalaismaisemaan, ja sen tarkoituksena on elävöittää uusia alueita tai sitten luoda vanhoille alueille uutta ilmettä. Julkinen taide voi olla myös kantaaottavaa (Hui 2003, 5).

Olen seurannut vierestä ja itsekin tehnyt julkisia teoksia, jotka ovat taiteena taiteilijalta tilattuja teoksia, mutta tilaajan ja arkkitehtien vaatimuksena taide on muuttunut matkan varrella ikään kuin tilan koristeluksi. Onko sillä väliä, jos teos toimii? On vaikea sanoa, mikä on taideteoksen määritelmä?

Vuonna 1956 Morris Weitz (1916-1981) ehdotti, että ”*taiteen reaalimääritelmän vaatimuksesta on luovuttava, koska taiteella ei ole yhteistä olemusta määriteltäväksi*” (Shusterman 1997, 25). Myöhemmin Arthur C. Danto (1924–2013) mukaan ”*taideteoksena esine kytkeytyy taidemaailman teoreettiseen ilmapiiriin, minkä vuoksi taideteoksella voi olla ominaisuuksia, joita todellisilla esineillä ei voi olla. Taidemaailma toimii taideteoksen olemassaolon ehtona siinä mielessä, että jonkin näkeminen taiteena edellyttää jotain, mitä ei voida silmin erottaa, taiteellisen teorian ilmapiirin, tietoa taiteen historiasta – taidemaailman*” (Danto 1964, 580).

Itse pidän paljon tavasta jolla jo valmista taidetta hankitaan julkisiin tiloihin. Ymmärrän hyvin, ettei aina ole sopivaa teosta olemassa, ja halutaankin jotain uutta. Jyväskylässä esimerkiksi sairaalalla on oma taidehankintatyöryhmä, johon kuuluu myös edustaja Jyväskylän taiteilijaseurasta. Heillä on tapana ostaa sairaalan kokoelmiin jo valmiita taideteoksia, samoin oli laita myös Jyväskylän Yliopiston uuden Ruusuapuiston rakennuksen taideteosten kanssa. Sinne sijoitettiin myös yksi vanhempi grafiikan vedokseni.

3.2 Omat julkiset taideteokset

On taiteilijoita, jotka mielellään tekevät julkisia tai tilausteoksia melkein pääsääntöisesti, ja sitten on taiteilijoita, jotka eivät mielellään tee tilausteoksia, koska tilaaja liikaa sanelee teoksen lopputuloksen. Minulle nämä tilaustyöt ovat kiinnostava lisä oman taiteellisen työn ohessa, koska ne poikkeavat normaalista työskentelystäni ja niissä oppii aina jotain uutta, vaikkakin ne ovat joskus raskaita rupeamia. Vielä muutama vuosi sitten mietin, miksi julkiset teokset menevät usein niille taiteilijoille, jotka ovat tehneet niitä jo aiemmin ja suurimmaksi osaksi kuvanveistäjille. Nyt tilanne on muuttunut ainakin Keski-Suomessa parempaan suuntaan.

Syynä tähän aiempaan tilanteeseen sanottiin, että teokset tilataan jo annettujen näyttöjen perusteella. Kritisoin siinä ajatusta, että esimerkiksi taidegraafikko pystyy tekemään taidetta vain grafiikan menetelmin, tai sitten ei ajateltu sitä, että grafiikkaa pystyy soveltamaan monilla eri tavoilla esimerkiksi rakenteisiin. Tällä hetkellä Kankaalle tulevien teosten taiteilijat ovat valokuvaaja, taidemaalareita, videotaiteilija ja kuvanveistäjiä, sekä minä taidegraafikkona.

Itse olen tehnyt nyt kaksi julkista teosta, joista ensimmäinen tuli Jyväskylän Äijälänrannan asuntomessualueelle vuonna 2014, sekä tämän Kankaan teoksen. Kummassakaan tapauksessa ei ole ollut kyseessä grafiikan keinoin toteutettu teos, vaikka Äijälänrannan kohdalla aluksi niin olikin suunniteltu. Lisäksi olen nyt tekemässä teosta, jonka sijoituspaikkana on Jyväskylään Sepänaukion läheisyyteen rakennettavan alikulkutunnelin seinä, sekä samalle alueelle sijoitettavat pylväät. Teos valmistuu vuoden 2017 syksyllä ja siinä on mukana minun lisäksi toinen kuvataiteilija, jonka kanssa olemme ideoineet teoksen. Sen osittainen toteutus tapahtuu 4-5-luokkalaisten lasten kanssa, jotka tekevät teokseen tulevat mosaiikkiruudut sekä pylväiden eläinaiheiset maalaukset.

Ideoimme ja ohjasimme samaisen taiteilijan kanssa julkisen teoksen Venäjälle Jaroslaviin kesällä 2016, jossa teimme yhteistyötä paikallisen kuvataidekoulun ja kymmenen suomalaisen nuoren kanssa. Lisäksi teoksiani on ostettu valtion- ja kaupunkien taidekokoelmiin ja niitä on myöhemmin sijoitettu julkisiin tiloihin.

4 TAITEELLISEN PROSESSIN RAPORTOINTI

4.1 Aloitus

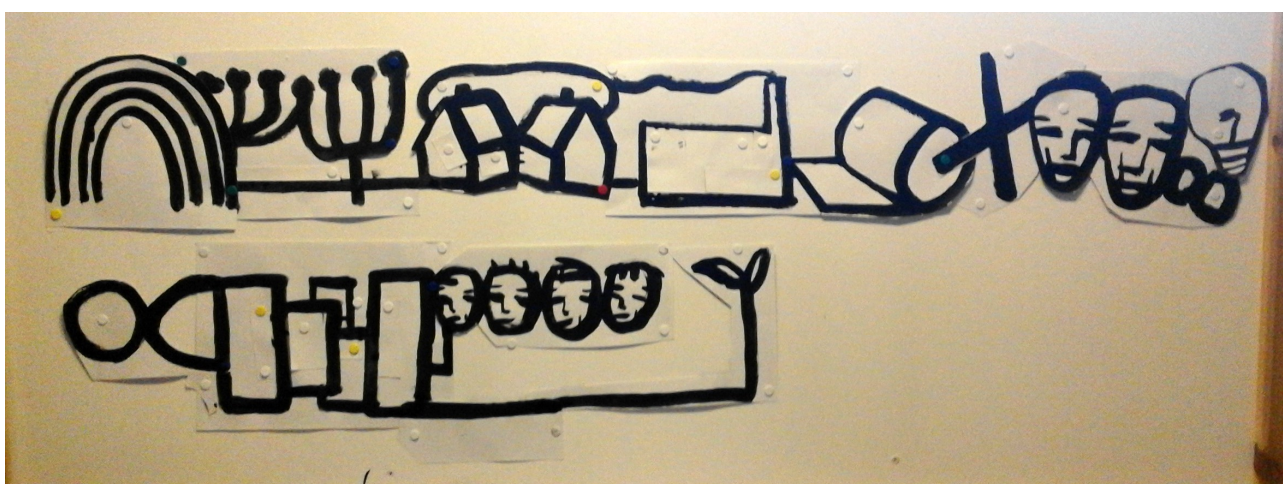
Sain puhelun helmikuun 25. päivänä 2016, soittaja oli Keski-Suomen visuaalisten alojen läänintaiteilija. Hän kysyi, haluaisinko tehdä julkisen taideteoksen Jyväskylässä sijaitsevalle Kankaan alueelle. Teos tulisi olemaan väliaikainen, ja sen sijoituspaikka rakennustyömaa-aidat. Teos toteutettaisiin yhteistyössä ammattiopiston opiskelijoiden kanssa. Aikaa työn toteutukseen tulisi olemaan kolme kuukautta. Pidin aikataulua kovin lyhyenä, mutta suostuin silti tekemään teoksen, vaikka olin juuri jättänyt yhden tilaustyön tekemättä liian lyhyen aikataulun vuoksi. Teoksen tilaaja on Kankaan Palvelut Oy.

Muutaman päivän päästä tuli läänintaiteilijalta sähköpostia, jossa oli hankkeen tarkemmat tiedot sekä liitteenä kuvia erilaisista julkisista aitoihin tehdyistä teoksista. Opettaja, jonka kanssa tulisin toimimaan hankkeen aikana, oli minulle entuudestaan tuttu, ja opiskelijat valokuvauksen toiselta vuosikursilta. Aiemmin läänintaiteilija oli käynyt koululla kertomassa opiskelijoille tulevasta yhteistyöstä ja kysynyt, minkälaiset aiheet heitä kiinnostaisivat. Kankaan historia ja katutaide olivat nousseet esiin opiskelijoille mieluisimpina aiheina.

Sain suhteellisen vapaat kädet toteuttaa teoksen niin kuin parhaaksi näin. Tässä vaiheessa ainoa rajoite oli teoksen budjetti, joka oli maksimissaan 5000 €. Tämä kattaisi ainoastaan materiaalikulut. Palkkio maksettaisiin taiteilijalle tämän lisäksi erikseen. Oli myös suotavaa käyttää teoksen valmistuksessa ammattiopiston laitteita ja opiskelijatyötä, jotta kustannukset eivät nousisi liian korkeiksi. Emme voineet ajatella esimerkiksi tilaavamme teoksen osia ulkopuoliselta tuottajalta, sillä se olisi tullut liian kalliiksi. Valokuvan käytöstä teoksessa ei puhuttu, vaikka se olikin opiskelijoiden pääaine koulussa, mutta pidin sen vielä yhtenä mahdollisena vaihtoehtona, jos saisin sen puolen liitettyä jotenkin mukaan työhön.

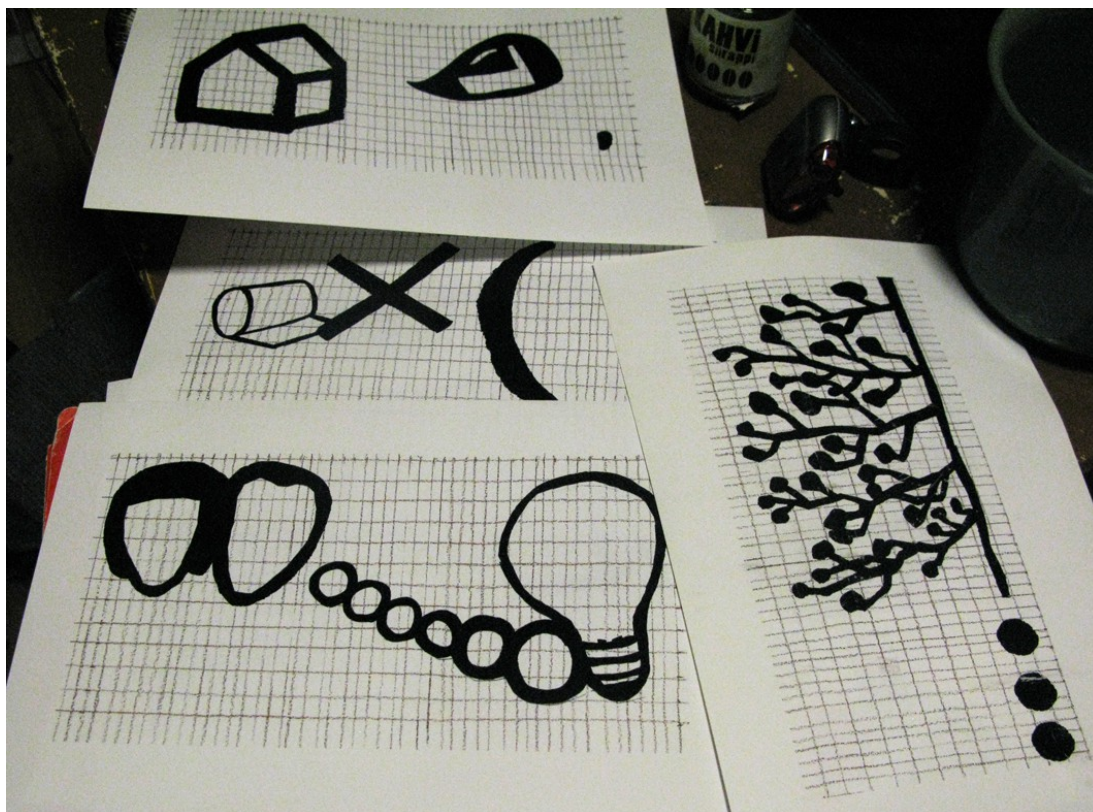
4.2 Luonnostelu

Ensimmäisenä tartuin aiheeseen Kankaan alueen historia, josta piirsin ensimmäiset luonnokset mustalla tussilla. Tein yksittäisiä kuvia, joiden ajattelin liittyvän kyseiseen paikkaan, leikkasin ne irti saksilla ja sommittelin niistä ensimmäisen suuntaa antavan kokonaisuuden työhuoneeni seinälle (kuva 1). Minulle oli tärkeää että sain tehtyä jotain konkreettista, josta pääsen alkuun, ja jota voin ryhtyä jalostamaan mielessäni.

Kuva 1. Ensimmäinen luonnos

Piirsin vielä edellisen luonnoksen pohjalta uudet kuvat, jotka skannasin tietokoneelle (kuva 2). Käytin kuvien pohjana piirrosta, joka esitti yhtä osaa aidasta. Sijoittelin yksitellen aidan päälle kuvat, niin että sain jonkinlaisen kuvan siitä, minkä kokoisina palat kannattaisi tehdä, ja kuinka tiiviisti sommitella. Näytin kuviani läänintaiteilijalle ja kerroin suunnilleen mitä ajattelin tehdä. Sanoin myös, että osat tulisivat vielä muuttamaan muotoaan riippuen siitä, millä tekniikalla teos toteutettaisiin. Hän hyväksyi suunnitelman ja muistutti vielä siitä, että voin vapaasti tehdä sellaisen teoksen kuin itse haluan, ja olisi hyvä, jos budjetti pysyisi pienenä. Puhuimme vielä tuulikuormituksesta, joka piti huomioida teosta suunnitellessa.

Kuva 2. Skannattu luonnos

Ensimmäinen käyntini ammattiopistolla oli maaliskuun 10. Silloin näin aidan johon teos tulisi. Se oli koulun ja rakennustyömaan välissä ja koostui viidestätoista 3,5-metrisestä osasta. Tapasin myös opiskelijat, jotka olivat nuoria, alle kaksikymppisiä. Kerroin heille tulevasta yhteistyöstä ja näytin kuvia, jotka olin saanut läänintaiteilijalta. Kerroin, minkälaisia mahdollisuuksia meillä olisi, ja mitkä tekotavat piti unohtaa jo heti alkuun. Esimerkiksi se, että maalaisimme aitaan kuvan, ei tulisi onnistumaan, sillä aidan verkko-osuus oli siihen tarkoitukseen liian ohuesta rautalangasta tehtyä, emmekä voisi peittää aitaa maalauksilla, koska tuulen on päästävä siitä läpi.

Yksi kuva kiinnosti opiskelijoita. Siinä aitaan oli rakennettu valokuvapohjainen kasvokuva pienistä muovilätkistä. Lätkät olivat ikään kuin rastereita. Tämän tyyppinen ratkaisu olisi hieno, ja jäin miettimään kuinka palaset liitettäisiin aidan verkkoon, kun se oli huomattavasti harvempi kuin esimerkkikuvassa. Siinä ilmeisesti oli teetetty muovilätkät ja niissä oli jonkinlainen kiinnityssystemi valmiina.

Kiertelimme opettajan kanssa tutustumassa ammattiopiston eri osastoihin. Kävimme metalli-, puu- sekä tekstiiliosastoilla. Eniten minua kiinnosti materiaalina aluksi metalli, ja kyselinkin osaston opettajalta mahdollisista materiaaleista ja kuinka leikkaus onnistuisi. Heillä ei ollut laser- tai vastaavaa leikkuria, joten työ pitäisi tehdä käsin, osa kerrallaan. Kokeilin opettajan esittämää metallia ja se oli painoltaan hyvin raskas. Kysyin olisiko mahdollista käyttää alumiinia, joka on kevyempää. Siinä esteeksi tuli hinta, sillä alumiini tulisi liian kalliiksi. Myös vaneri tuntui yhdeltä hyvältä vaihtoehdolta teoksen materiaaliksi.

Tekstiiliosastolla sain katseltavakseni rautalankakehikkoon langasta punotun linnun, jolloin ajattelin sen olevan yksi vaihtoehto. Tekisimme kuvan kierrätysmateriaaleista punoen suoraan aitaan. Voisimme aloittaa punomisen vaikka heti seuraavalla kerralla, ja opiskelijat voisivat tuoda mukanaan omia kankaita. Punominen olisi leppoista pitkäjänteistä terapeutista tekemistä koko kevääksi. Sain linnun lainaksi, jotta voisin tutkia sitä tarkemmin kotona ja harjoitella.

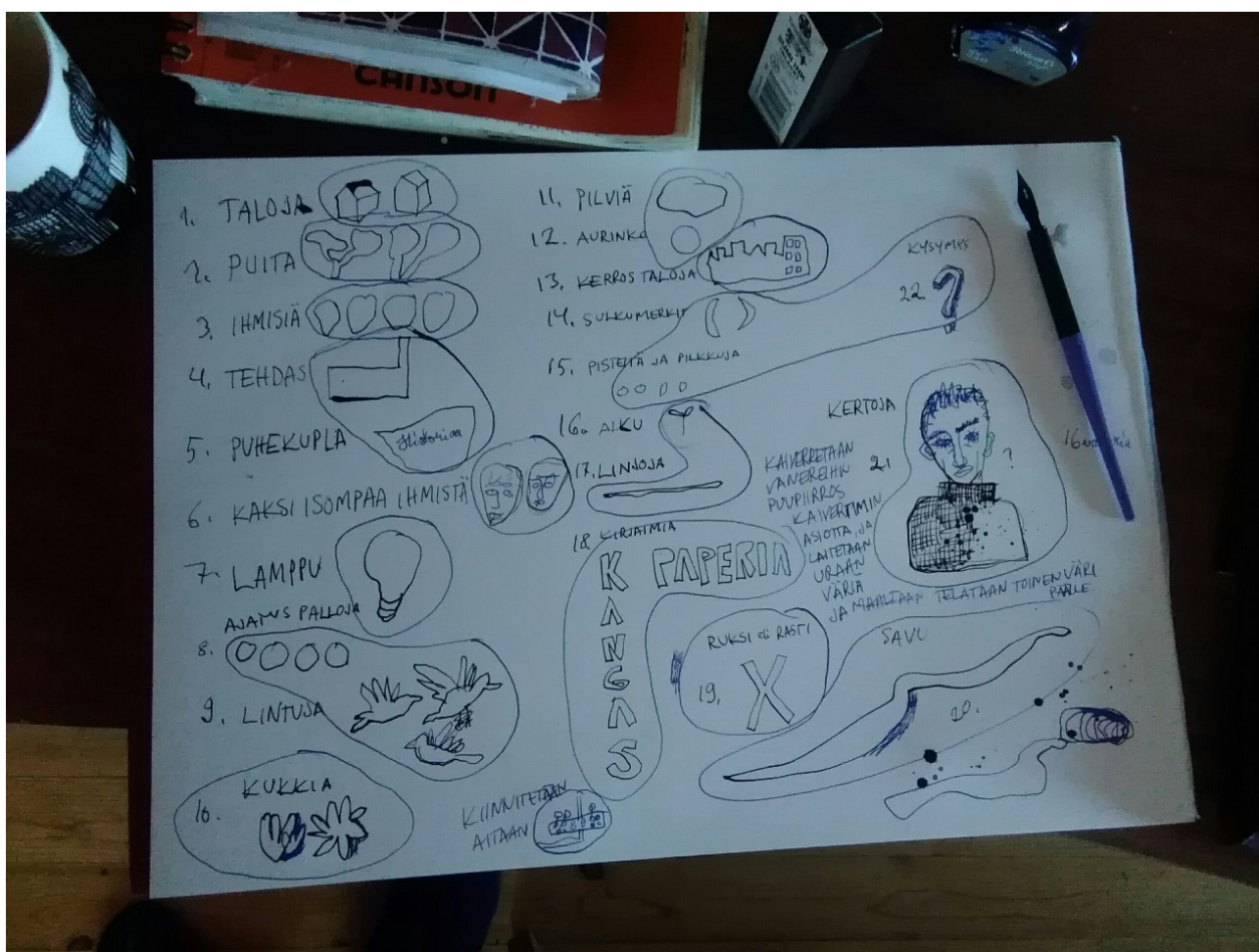
Ostin rautakaupasta kanaverkkoa ja leikkasin vanhoista vaatteistani kapeita mustia, harmaita ja valkeita suikaleita, joista punoin verkkoon kokeeksi joitain kuvioita. Työ edistyi hitaasti, enkä ollut tyytyväinen lopputulokseen (kuva 3). Aidan verkko oli vielä harvempaa kuin kanaverkko, joten joutuisimme punomaan rautalangasta paljon tukirakenteita ennen punomista. Piti keksiä uusi materiaali teokselle. Rauta olisi liian raskasta näihin heiveröisiin aitoihin, joten paras vaihtoehto olisi vaneri. Puuosaston opettaja suositteli filmivaneria materiaaliksi, koska se kestää paremmin ulkoilmassa kuin tavallinen vaneri.

Kuva 3. Punottu luonnos

Pidin vielä takaporttina mahdollista kankaalle printattua piirros- ja valokuvateosta. Se tuntui hieman halvalta ja helpolta ratkaisulta, ja mielessäni kuva teoksesta ei näyttänyt hyvältä. Tämä vaihtoehto kulki mukanani vielä siihen asti kunnes vaneriosat valmistuivat. Olin jo piirtänyt tussilla paperille kuvan joka sitten suurennettaisiin ja lisäisin siihen opiskelijoiden ottamia kuvia. Myös läänintaiteilija oli sitä mieltä että printattu kangas ei välttämättä näyttäisi hyvältä. Ne suojakankaat, joita itse olin nähnyt, eivät näyttäneet mitenkään houkuttelevalta vaihtoehdolta käytettäväksi teosmateriaalina.

Piirsin kotona tussilla pienempiä luonnoksia teoksesta, joka alkoi pikkuhiljaa löytää lopullisen muotonsa. Tein listan teokseen tulevista osista, jotta en unohtaisi piirrosvaiheessa mitään tärkeää (kuva 4). Olin miettinyt kuinka siirrämme piirrookset suuremmassa mittakaavassa vanerille. Voisimme käyttää piirtoheitintä tai videotykkiä. Luovuin kuitenkin siitä ideasta ja ajattelin, että helpoiten se tapahtuu piirtämällä kuvat suoraan vaneriin ilman heijastamista, tai muitakaan välivaiheita.

Kuva 4. Luonnos teoksen osista

Teoksen lopullinen leveys olisi kymmenen aitapalaa ja siitä tulisi 35 metriä leveä. Jättäisimme aidan alkupäästä osan käyttämättä sekä myös loppupäästä, joka jäi piiloon kuusen ja ulkorakennuksen taakse. Laskeskelin, kuinka paljon tarvitsemme vaneria näin suureen kokonaisuuteen, ja mietin vielä budjettia, jossa olisi varaa ostaa lisää materiaalia, jos tilattu määrä ei riittäisi. Vaneri on materiaalina suhteellisen halpaa verrattuna vaikka metalliin.

4.3 Työn aloittaminen

Kävin seuraavan kerran koululla tapaamassa opiskelijoita 4. päivä huhtikuuta, ja kerroin heille suunnitelmistani. Annoin heille tehtäväksi ideoida yksittäisiä kuvia aiheesta Kankaan alueen nykyisyys ja tulevaisuus. Näytin heille piirroksia joita itse olin tehnyt ja kerroin että osuuteni käsitteli Kankaan historiaa, ja että se tulisi

olemaan musta-valko-harmaa väriltään, kun taas heidän osuutensa olisi värillinen, punaista, sinistä ja keltaista. Kerroin myös että osien pintaan on mahdollista kaivertaa kuvioita.

Opiskelijoiden oli aluksi vaikea ymmärtää tehtävää, tai se ei piirtynyt heidän mieliinsä sellaisena kuin sen itse näin. Jouduin esimerkiksi tarkentamaan, miksi kuvat leikataan siluetteina. Sitten selvisi, että he mielsivät asian niin, että pois sahattu osa olisi reikä, ja jäljelle jäänyt vaneri liitettäisiin aitaan. Jotkut vielä tiedustelivat, kuinka osat liitettäisiin aitaan, ja muita yksityiskohtia. Usein opetan asioita niin, että ensin kerron kokonaisuuden, mitä ollaan tekemässä ja miten, ja sen jälkeen käydään asiat vaihe vaiheelta läpi.

Annoin opiskelijoille vinkkejä, kuinka aihetta voisi lähestyä, ja kerroin, ettei sitä tarvitse ottaa niin kirjaimellisesti. Voisi miettiä tulevaisuutta myös kriittisesti, tai käyttää mielikuvitusta, kuten tieteiselokuvissa tai kirjoissa. Heitin ilmoille ajatuksen paikan savupiipusta, jonka he voisivat maalata vaikka sateenkaaren väreillä ja laittaa sen lentämään. Tällä kommentilla halusin houkutella heitä hulluttelemaan, ja mahdollisesti myös ottamaan kantaa asioihin.

"13.4.2016. Huominen näyttää mihin suuntaan homma lähtee etenemään. Tahtoisin viettää enemmän aikaa koululla ja tehdä työtä. Tahdon päästä sahaamaan kuvia. Epätietoisuus asioista kalvaa mieltä, kuinka sahaus onnistuu, kuinka opiskelijat ovat mukana, joudunko sittenkin sahaamaan osat muualla. Tällä hetkellä kaipaen assistenttia, joka kulkisi mukanani, ja olisi aina tarvittaessa tukemassa. Yksin on niin yksin ja heikko."

Jos aikaa olisi ollut enemmän, olisin voinut tehdä kaiken suunnittelun ja kokeilut ensin ja vasta sitten esitellä tehtävän opiskelijoille. Työn ohjaajana ja suunnittelijana minun oli oltava varma siitä, mitä tehdään. Kaikki vaiheet piti testata etukäteen, koska ne olivat minulle uusia. Opiskelijat olivat tottuneet siihen, että heille annetaan selkeät ohjeet, ja että aina löytyy vastaus pulmiin. Näin onkin silloin, kun opetan omaa alaani, sillä tunnen metalligrafiikan tekniikan, ja harvoin tulee tilanteita, etten tietäisi vastausta kysymyksiin. Osasin ennakoida tämän asian, ja mietin kaikki mahdolliset kysymykset valmiiksi mielessäni ennen opiskelijoiden tapaamista.

Puuosaston opettajan kanssa keskustelimme kuinka osat kannattaa leikata, ja hän myös antoi meille luvan käyttää vannesahaa aina, kun tarvitsisimme, mikä oli hyvä tieto, sillä nyt emme olleet riippuvaisia puuseppäopiskelijoiden ja opettajan läsnäolosta. Opettaja myös näytti, kuinka laitteita käytetään, ja antoi ohjeita työsuojausasioissa.

Tilasin rautakaupasta vaneria koululle seuraavaksi kerraksi. Vanerit oli leikattu 1.25 x 1.25 metrin paloiksi, näin niitä olisi helpompi käsitellä. Vanerit olivat 6.5 cm paksuja, jotta osista ei tulisi liian painavia. Toinen vaihtoehto olisi ollut 9-millinen vaneri, joka olisi ollut näyttävämpää ja pysynyt paremmin suorassa, vaikka ei ohuempikaan pahemmin ollut taipunut kieroksi.

Mietin tässä vaiheessa, kuinka saisimme osat kiinnitettyä aitaan helposti ilman koukkuja ja muita apuvälineitä. Halusin palojen kiinnitykseen jonkinlaisen ripustussysteemin, jolloin voisin sommitella osat ennen varsinaista kiinnitystä. Päädyin ratkaisuun, jossa leikkaisimme reikänauhasta pätkiä, jotka ruuvaisimme ensin teoksen osiin nauhan yläreunasta kiinni, ja pujottaisimme aidan verkon reikänauhan ja teoksen väliin. Näin osat roikkuisivat aluksi verkon poikittaisissa langoissa ikäänkuin sovituksessa ja kun osat ovat löytäneet paikan, ruuvaisimme nauhan toisen reunan kiinni teokseen.

Huhtikuun 13. kävin koululla vastaanottamassa vanerit, jotka siirsimme valokuvaopiskelijoiden luokkaan. Opiskelijani olivat sinä päivänä muualla, mutta itse aloitin oman teososuuteni piirtämisen vanereille. Piirsin ensi isoimmat osat huopakynällä ja pienempiä osia reunoille jääville tyhjille alueille. Koska vanerin pinta oli tummaa, kokeilin, kuinka ääriviivat saisi näkyvämmiksi, jos kaivertaisin ne puupiirroskaivertimella. Sain tehtyä melkein kaikki oman teososani piirrokset valmiiksi kerralla. Suurimmat, jokea ja kertojaa esittävät osat, jätin seuraavalle kerralle.

Olen tottunut tekemään suuria teoksia piirtämällä ja maalaamalla, joten isojen osien piirtäminen oli hallussani. Samoin oli piirroksen korjaamisen kanssa. En pelkää tehdä virheitä piirroksissa, vaan kylmästi piirrän uuden viivan tilalle ja merkitsen pois jäävän jollain merkillä. Tämän opetin myöhemmin opiskelijoille, jotka harmittelivat virheitä piirroksissa. Kerroin myös, kuinka lopullisen viivan voi

kaivertaa paremmin näkyväksi, eikä ylimääräisistä viivoista tarvitse välittää. Ne saa poistettua vanerista ennen jatkokäsittelyä.

”13.4.2016. Työ jatkuu ja muuttaa muotoaan siihen asti kunnes se on valmiina kiinni aidassa ja olen sen hyväksynyt. Suurin osa työskentelyäni on improvisointia, teos syntyy sitä tehdessä. En halua lyödä mitään vielä lukkoon, vaan asiat kypsyvät mielessäni siihen asti kunnes teos on valmis luovutettavaksi. Tahdon myös kokeilla ja ottaa riskejä. En voi olla varma onnistumisesta, mutta voin kokeilla erilaisia ideoita, ja luopua niistä, jos ne eivät toimi.”

4.4 Rinnakkain muita teoksia

Ensin mietin, etten tee muita teoksia, ennen kuin aita on valmis, koska se tuntui liian raskaalta. Huomasin kuitenkin, että oli rentouttavaa palata grafiikan pajalle työskentelemään välipäivinä, joita oli enemmän kuin varsinaisia aitapäiviä. Joskus työskentelin myös aitapäivinä, ennen ja jälkeen ammattikoululla käynnin. Omassa työskentelyssä pajalla eri grafiikan tekniikat ovat minulle tuttuja, eikä sen puolesta tule ongelmia, pulmat liittyvät kuvan tekemiseen. Laatta on pelikenttä, jossa kaikenlainen kokeilu ja epäonnistuminen on sallittua.

Viime aikoina olen tehnyt pääsääntöisesti syväpainografiikkaa, kohopainografiikkaa sekä maalauksia. Kaikki nämä tekniikat ovat erilaisia. Kohopainossa piirrän ensin kuvan laatalle, ja sen jälkeen työ on pääsääntöisesti rentouttavaa kaivertamista. Syväpainotekniikka on viivapiirtämistä, jossa olen eniten kotonani, ja rentoudun saadessani istua pöydän ääressä, välillä mietiskellen tulevaa työtä ja välillä vain piirtämällä viivoja. Maalaaminen on lajeista raskain, mutta tällä hetkellä myös kiinnostavin. Se on etsimistä.

Minulla ei ole koskaan ollut vaikeutta siirtyä työstämään toista teosta toisen työn ollessa kesken. Teen tätä jatkuvasti. Liikun helposti työstä toiseen ja työhuoneelta grafiikan pajalle jatkamaan seuraavaa, kun edellinen jäi kuivumaan, tai jos huvittaa välillä tehdä vaikka kaiverrusta. Tämä Kankaan teos vaati paljon keskittymistä, koska olin tekemisissä opiskelijoiden kanssa. Pyrin pitämään asiat siinä

järjestyksessä, etten työskennellyt liikaa ennen koululle menoa, että pystyisin keskittymään siihen mitä teimme kulloinkin.

4.5 Opetustyö

Suurimman osan opetustyöstäni teen aikuisten parissa kansalaisopistolla, yliopistolla ja taidekouluissa. Pidän myös jonkin verran alakoululaisille erilaisia taidetyöpajoja. Lapset ovat luonnostaan innostuneita tekemään jotain erilaista ja uutta, eikä heidän motivoimisessa taiteen tekemiseen ole ollut ongelmia. Samoin on aikuisten kanssa, koska he ovat jo valmiiksi tullessaan kurssille halukkaita oppimaan ja luovaan työskentelyyn. Nuorten kanssa on selvästi haasteellisempaa.

Opettaminen on minulle vaikeaa jos opetettava on vaikeasti lähestyttävä, tai jos hän ei osoita kiinnostusta tekemiseen. En ole sellainen opettaja, joka pitää kovaa komentoa tunteilla, vaan olen hyvin rauhallinen ja kaikki perustuu vapaaehtoiseen opiskeluun. Yritän kyllä saada opiskelijat innostumaan tekemisestä, mutta jos se ei riitä, en ala heitä vetämään väkisin mukaan.

Ammattiopiston opiskelijoiden kanssa haasteellista oli ensinnäkin se, että joka kerta kun menin koululle, oli paikalla vain osa opiskelijoista. Luulinkin aluksi että luokka on pieni kooltaan, noin kuusi opiskelijaa, kunnes seuraavalla kerralla huomasin, että opiskelijat olivat vaihtuneet toisiin. Näin jatkui koko yhteistyön ajan. Vain kaksi opiskelijaa oli mukana jokaisella käynnilläni, eikä koskaan paikalla ollut kuin osa luokasta.

Toinen vaikeus oli saada heidät innostumaan teoksesta. Heillä oli jatkuvasti tunne, etteivät he ymmärrä tai eivät halua tehdä teosta. Selvästi opiskelijat olivat epävarmoja, ja arkoja heittäytymään kunnolla tähän työhön. He valitsivat mielummin olla osallistumatta ollenkaan joihinkin työvaiheisiin. Koska heitä ei kiinnostanut tehdä teosta, oli oma motivaationi työskennellä heidän kanssaan myös kadoksissa.

Myöhemmin sain kommentin luokan opettajalta, että minun olisi pitänyt esitellä paremmin itseni ja esitellä myös omia teoksiani sekä opettaa heitä piirtämään tietyllä tavalla. Hän myös huomasi, että aristelen opiskelijoita, ja että minun on vaikea

opettaa heitä. Opiskelijat epäröivät tehdä omaa osuuttaan, koska pelkäsivät, etteivät ne sovi yhteen muun teoksen kanssa. Odotin kuitenkin heiltä heidän omaa persoonallista panostaan osana teosta, ja sitä myös korostin ohjauksessani. Asiaa olisi helpottanut se, että olisin viettänyt enemmän aikaa heidän kanssaan, jotta olisin tutustunut heihin paremmin ja he minuun.

”13.4.2016. Olen opettanut eri ikäisiä tekemään taidegrafiikkaa, mutta silloin olen opettanut lähinnä tekniikkaa. Se on selkeää ja tehdään ainakin alussa hyvin sääntöjen mukaisesti. Voiko luovuutta opettaa? Luovuudessa on paljolti kyse rohkeudesta, riskin ottamisesta, epäonnistumisen mahdollisuuden hyväksymisestä. Tietysti jos on itsevarma omassa työssään, uskaltaa myös ottaa riskejä. Itsevarmuus taas tulee siitä, kun tuntee osaavansa asian.

”17.5.2012. Voihan se olla että tästäkin asiasta on joillekin opiskelijoille jotain hyötyä tai joku voi mielessään ajatella että onpa siistiä, voi kun minäkin voisin tehdä jotain tuollaista, vaikka eivät sitä näytäkään. Vaikutuksia ei voi tietää. Nyt he näkevät pienen ripauksen taiteilijan työstä, enkä väitä, etteikö se olisi merkityksellistä. Itse teen mieluummin teoksen itsenäisesti alusta loppuun, tietenkin käyttäen joissain työvaiheissa ammatti-ihmisten apua, mutta niin, että sekin vaihe tulee olla juuri niin kuin minä haluan. Nyt tässä teoksessa on pieni osa opiskelijoiden suunnittelemaa, ja yritän saada sommiteltua osion teokseen niin, että se näyttää hyvältä, vaikka en välttämättä kaikkia osia haluaisi hyväksyä mukaan. Opiskelijoiden osuus voi olla piristävä lisä tai sitten se voi näyttää ylimääräiseltä tai sitten se voi pilata koko teoksen, tai ihan mitä vaan. ”

4.6 Osien sahaaminen

Seuraavalla kerralla koululla, 18. huhtikuuta, näytin opiskelijoille, kuinka olin piirtänyt omiin vanereihini kuvat ja vahvistanut viivoja kaivertimella. Koska opiskelijat olivat luonnostelleet paljon kuvia, joista osa oli samoja, kävimme yhteistuumin ne läpi ja valitsimme sieltä jokaiselle kolme toteutuskelpoista, jotka he piirtäisivät vaneriin. Kaikki eivät saaneet omaa suunnitelmaa, mutta se ei haitannut heitä. Nyt he saivat piirtää omalla tyylillä toistenkin ideoimia kuvia. Itse piirsin vielä loppuun omasta osuudestani suurimman, eli joen. Siihen tarvittiin viisi vaneria, jotka

asetin vierekkäin ja jatkoin piirrosta vanerista vaneriin. Näihinkin piirsin vielä pienempiä osia reunoille.

Aloitimme sillä kertaa ensimmäisten osien irti leikkaamisen vannesahalla. Parhaaksi työtavaksi muodostui sellainen järjestely, että itse leikkasin kuvat pistosahalla suurinpiirtein irti vanerista, ja opettaja sahasi ne tarkemmin vannesahalla, jonka jälkeen minä vielä hioin reunat hiomakoneella. Opiskelijat eivät osallistuneet vannesahan käyttöön, eikä opettaja halunnut heitä siihen pakottaa, koska se on vaarallista, ja he ovat valokuvauksen opiskelijoita. Haaveena oli saada mukaan puuosaston opiskelijoita sahaamaan kanssamme, mutta heillä oli työtä koko kevääksi.

Työ luonnistui näin hyvin ja saimme jo ensimmäisten tuntien aikana leikattua neljänneksen kaikista osista. Jatkoimme sahaamista vielä seuraavalla viikolla, jolloin saimme loputkin osat valmiiksi jatkokäsittelyä varten (kuva 5). Vannesahauksessa on omat niksinsä, jotta terä ei vääntyisi ja irtoaisi. Onneksi opettaja hallitsi homman eikä sahausessa sattunut haavereita. Puuosaston opettajat sanoivatkin, että filmivaneri on kovimpia puumateriaaleja sahata, pinnoitteen takia.

"19.4.2016. Tänään sahasin itse vaativimman osuuden teoksesta pistosahalla. Kyseessä on savu, joka tulee tehtaan piipusta. Savu on kaunokirjaimin kirjoitettu teksti; Paperia. Vaikka en itse nähnyt itseäni toisten silmin, huomasin tekotapani muistuttavan kuvanveistäjän hillitöntä kamppailua tunnekuohussa veistoksensa kimpussa. Aikamoista vääntelyä ja kääntelyä. Lopulta sain vanerista esiin halutun muodon, jonka jätin hiomatta, koska se näytti kulmikkaana oikeanlaiselta."

Kuva 5. Vanerin sahaus

4.7 Kaiverrus ja maalaus

Oma osuuteni teoksesta oli yli puolet sen kokonaisuudesta, ja siihen tulisi paljon kaiverrusta, joka veisi paljon työtunteja. Päätin hakea omat teososani omalle työhuoneelleni, jotta voisin työskennellä niiden parissa rauhassa ja tehdä pitempiä päiviä kuin koululla olisi ollut mahdollista. Hankin kaivertamista varten dremelin, jolla työ sujuisi vaivattomammin. Dremel on sähkökäyttöinen kaiverrin, johon voi vaihtaa erilaisia teriä, riippuen siitä mitä kaivertaa.

Suurimman osan paloista kaiversin dremelillä, mutta joihinkin kohtiin halusin enemmän rosaa jälkeen, joten käytin silloin puukaiverrustalttaa. Kaikkiin osiin en kaivertanut kuviota, vain niihin joiden katsoin sitä tarvitsevan. Vaikka dremel olikin

hyvä apu kaiveruksessa, oli sen tuottama jälki sopivaa vain tiettyihin kohtiin, joissa veistojäljen tuli olla säännöllistä. Olin hyvin tyytyväinen lopputulokseen (kuva 5).

Kuva 5. Kaiverrettu osa

Maaliksi teokseen valitsin ulkoilmaa kestävän kalustemaalini, joka oli vesiohenteista ja kuivui nopeasti. Testattuani maalia huomasin sen kuitenkin pysyvän huonosti filmivanerin sileässä pinnassa. Hieman karhentamalla vanerin pintaa maalattavasta kohdasta, pysyi maali siinä kuivuttuaan. Maalaisin osan paloista mustalla, osan valkoisella ja osan harmaalla. Noin puolet osista jätin maalamatta kokonaan, koska kaiverus näytti niissä hyvältä ilman maaliakin. Tässä vaiheessa mietin myös osien paikkoja, että sommittelusta tulisi ehjä ja värejä olisi tasapuolisesti, sitten kun teos on asetettu paikoilleen.

Opiskelijat saivat aloittaa oman työskentelynsä ensin kaivertamalla osiin haluamiaan kuvioita. Myös heillä oli käytössään dremel sekä kaivertimet. Itse en ollut paikalla kun he työskentelivät, mutta kuulin heidän pitäneen kaivertamisesta, ja osa olikin

kaivertanut omat osansa huolellisesti ja koristeellisesti. Myös heidän paloistaan osa jäi tarkoituksella kaivertamatta, mikä sopikin hyvin kokonaisuutta ajatellen.

Opiskelijoiden teokset hioimme puutyöluokassa hiomakoneella ja maalasimme ne yhdessä maalaukseen tarkoitettussa tilassa. Sekoitimme värejä, teimme pastellisävyjä ja käytimme suoraan purkista perusvärejä. Myös opiskelijoiden tekemistä osista jätimme muutaman ilman maalia, koska mielestäni ne toimivat hyvin sellaisenaan. Jätimme osat kuivumaan ja odottamaan seuraavaa vaihetta, eli teoksen ripustamista.

4.8 Aikataulu

Aloitin teoksen suunnittelun maaliskuun alussa, se piti saada valmiiksi toukokuun loppuun mennessä. Aikaa oli kolme kuukautta suunnitella, toteuttaa ja ripustaa teos. Jos olisin tehnyt teoksen jo osaamalla tekniikalla, olisi aikataulu ollut riittävä. Nyt jouduin keksimään ja testaamaan erilaisia tapoja, jotta työ onnistuisi, sillä kaikki mitä teimme, oli minulle uutta ja vierasta. Pysyimme kuitenkin aikataulussa ja teos oli valmistunut ennen toukokuun loppua. Neuvottelimme läänintaiteilijan kanssa sopivaa päivää teoksen paljastamiselle ja päädyimme kesäkuun kahdenteentoista, joka oli myös Kankaalla yleisölle avoin esittelypäivä.

Aiemmin, kun tein teosta asunomessualueelle, aikaa oli varattu kaksi ja puoli vuotta suunnitteluun ja valmistamiseen. Silloin mielestäni aikaa oli varattu turhan paljon, mutta se johtui siitä, että kaikki oli aluksi auki, ja muotoilija, joka oli mukana toteuttamassa teoksia, tarvitsi aikaa kalusteiden suunnitteluun. Jälkiviisaana on helppoa sanoa, kuinka työ olisi pitänyt tehdä. Vuosi voisi olla sopiva aika tämän tyyppisessä teoksessa kuin Kankaalla. En kuitenkaan ole varma, olisinko tehnyt asiat paremmin, koska silloin minulta olisi puuttunut tämän työn kokemukset ja olisin varmaan toiminut monissa kohdin samoin kuin nyt. Tulevat vastaavat hankkeet toimivat jo varmasti osaavammin kuin tämä.

4.9 Teos

Teoksen alkupuolen keskeisin osa on joki, jonka ympärille on sommiteltu Kankaan historiaan viittaavia asioita. Teos alkaa kertojalla, joka on patsas, ikäänkuin historiallinen merkkihenkilö. Luen kuvaa vasemmalta oikealle. Joen varteen on ensin sommiteltu puita, joissa osassa on kirjaimia. Näistä muodostuu sana Kangas. Pikkuhiljaa joen varteen ilmestyy pieniä taloja sekä tehdas. Tehtaan piipusta tulee savua joka on sanan PAPERIA muotoinen. Samaan aikaan tehtaan takana lentokone vie työt mennessään ja heti tehtaan jälkeen on kuvassa paperirulla, jonka valmistus on lopetettu.

Joki jatkaa matkaansa kiemurrellen, ja seuraavaksi siihen liittyy päälle kysymysmerkki sulkeissa. Tämän jälkeen mukaan kuvaan tulevat ihmiset, joita on neljä, sekä pöytälevy, jossa vielä hajanaisia merkintöjä tulevasta. Asiat selkeytyvät loppua kohden. Joki loppuu lamppuun jossa piirretyt ajatukset saavat selemmän muodon. Kuva jatkuu vielä tulevaisuuden näkymänä, joka on monivärisempi kuin harmoninen historia. Siinä yhdistyvät musiikki, kuvataide, muotoilu, urheilu, leikki ja ruoka. Mukana on myös ripaus kriittisyyttä ja huumoria (kuva 7).

Kuva 7. Opiskelijoiden osuus

Alunperin oli ajatuksenani tehdä teos joka olisi sarjakuvamainen, jossa on ruudut ja tarina ja jopa puhekuplat. Kuva muuttui matkalla sen verran, ettei siitä tullut ruudutettua, mutta tarina jäi. Jos ideaa olisi ollut aikaa vielä kehittää, olisin tehnyt kuvasta enemmän viitteellisen ja pelkistetyemmän, lähtökohtana Kankaan historia.

”25.5.2016. Itse pidän teoksessa eniten kohdasta jossa on paperirulla ja siinä päällä rasti, koska se on esteettisesti kaunis. Toiseksi pidän kohdasta jossa on aivoriihi ja siitä lähtee pyöreitä ajatuksia liittyen lamppuun. Siinä on kiva sommittelu, ihmishahmot on kaiverrettu kömpelön karskisti. Kolmas kohta josta pidän on joki ja sen muoto.”

4.10 Teoksen ripustaminen

Teos ripustettiin toukokuun 25. päivä. Apuna minulla oli siinä kollegani, joka kuskasi oman osuuteni palat Kankaalle, ja oli apuna suurten osien paikoilleen nostamisessa. Olin kiinnittänyt valmiiksi osiin kiinnittimet niin, että sain sommiteltua osat aitaan niiden avulla ennen lopullista ruuvausta. Paikalle oli kutsuttu asiantuntijoita, jotka tarkistivat tuulikuormituksen, ja arvioivat aitojen tukevuuden suhteessa teokseen.

Kun osat olivat oikeilla paikoillaan, ruuvasin ne lopullisesti kiinni aitaan. Teoksesta puuttui vielä opiskelijoiden osuus, jonka olin suunnitellut tulevan teoksen loppupäähän. Mukana heidän osiaan kiinnittämässä oli kaksi opiskelijaa. Sää suosi meitä auringolla, vaikka aamulla oli luvattu sadekuuroja. Teoksen kokonaisleveydeksi tuli 28 metriä eikä 35, kuten olin sen suunnitellut. Se ei haitannut tässä vaiheessa, sillä kokonaisuus näytti sopivan suurelta. Teoksen paljastustilaisuuteen oli vielä kaksi viikkoa, mutta siellä se oli paljaana ihmisten nähtävänä jo ennen sitä.

”26.5.2016. Ripustuksen jälkeinen päivä on sateinen ja tuulinen. Aivan kuin testinä teokselle kuinka se kestää ja muuttuu. Viikonloppuna haluan käydä katsomassa, mitä teokselle kuuluu, onko osat vielä paikoillaan, onko vanerit vielä suorina, onko maalit pysyneet. Mietin vielä kuinka saisin pysyvämmät kiinnikkeet kuville jos ne irtoilevat. Maaleista en ole huolissani niinkään, koska lohkeilevat maalikohtat voivat olla

hienoja. Jos vanerit alkavat kosteudesta kupristelemaan, voi se osaltaan vaikuttaa liitoksiin.

Teoksen minun suunnittelemassa osiossa olen jokaiselle palalle löytänyt merkityksen, eli siellä ei ole yhtään turhaa osaa. Tai voiko näin ajatella, että kuvissa olisi turhia osia? Ei kai. Voi tietysti miettiä, mitä olisin voinut jättää pois, mutta nyt tuntuu, että kaikki on sinne kuuluvaa. Teoksen sijoituspaikalla on suuri merkitys. Jos olisin tehnyt sen vaikka koulun valkeaan seinään sisätiloihin, olisi se toiminut paremmin. Tausta, valo ja mittakaava vaikuttavat suuresti.”

4.11 Paljastustilaisuus

Teoksen virallinen paljastuspäivä oli 12. kesäkuuta. Läänintaiteilija oli aiemmin käynyt katsomassa teosta ja halusi sen taustalle valkoisen kankaan, jotta se erottuisi paremmin maastosta. Suostuin ainakin kokeeksi katsomaan miltä teos näyttäisi. Kangas ei kuitenkaan ollut hyvä idea, sillä se ei päästänyt tarpeeksi tuulta läpi, ja aita kaatui. Paljastuspäivän aamuna nostimme aidan pystyyn ja irrotimme kankaan alareunasta. Kangas lepatti nyt vapaana ja käytimme sitä paljastuspeittona.

Tilaisuudessa läänintaiteilija piti puheen ja itse puhuin myös teoksen aiheesta ja synnystä. Teokseni oli ensimmäinen valmistunut julkinen taideteos Kankaan alueelle. Paljastuksen aikana muusikko soitti saksofonilla ja aurinko paistoi. Valokuvaaja dokumentoi tilaisuuden. Koska teos on väliaikainen, ei se kiinnostanut mediaa siinä määrin kuin Kankaan alueen pysyvät teokset, eikä paljastustilaisuuteen tullut lehden tai muunkaan median edustajia.

”13.6.2016. Nyt kun teos on valmis ja ripustettu, yritän ajatella asiaa niin, että olen luovuttanut teoksen katsojille, ja mitä sitten tapahtuu, ei enää kuulu minulle. Sopimuksessa taitaa olla kohta että vastaan teoksen huollosta, jos se vaikka rapistuu tai vaatii korjattavaa. Ulkona on tuulista ja mietin eniten sitä, kestääkö palat kiinni aidassa ruuveilla, vai pitääkö ne vielä kiinnittää jotenkin muuten. Sitä en niinkään pelkää, kaatuuko aidat, koska olen varma, ettei ne kaadu.”

4.12 Teoksen poisto

Kangas jätettiin aitaan lepattamaan ja tarkoituksena oli sitoa se alhaalta kiinni pitemmillä naruilla jotta se pääsisi liikkumaan tuulen mukana. Se ei kuitenkaan auttanut, vaan aita kaatui vielä useasti. Ehdotin läänintaiteilijalle, että poistamme teoksen ja etsimme sille uuden paikan, sillä nyt teoksen osat olivat jo naarmuuntuneet niin että ne piti saada huoltoon.

Teos poistettiin työmaa-aidasta ja osat vietiin minun työhuoneelleni. Pidin lomaa heinäkuun ajan ja mietin, kuinka palat kannattaisi korjata, ja voisiko sitä vielä parantaa esimerkiksi sommittelun osalta. Halusin jatkossa ripustaa osat lähekkäin toisiaan ja yhdistää irrallisia osia suurempiin paloihin. Ajattelin myös maalata palat uudestaan. Opiskelijoiden osuus teoksesta oli säilynyt yllättävän hyvin aidan kaatuessa. Näille paloille ei tarvitse tehdä muuta kuin pyyhkiä hiekat pinnasta ja koota tiiviimpään kokonaisuuteen.

”30.6.2016. Aita oli yön aikana kaatunut, ja kaikki uudet tukirakenteet olivat pettäneet. En yrittänyt nostaa aitaa yksin, vaan ajoin grafiikan pajalle, josta lähetin läänintaiteilijalle postia, jossa kerroin mitä oli tapahtunut. Hän sitten sai hankittua työmiehiä paikalle, jotka nostivat aidan ja poistivat kankaan. Tällä kertaa aita oli hajonnut, ja myös osa teoksesta oli mennyt rikki. Ehdotin teoksen siirtämistä toiseen paikkaan, niin että ottaisın osat irti, ja varastoisın ne työhuoneelleni heinäkuuksi.”

4.13 Teoksen korjaus

Elokuun alussa puhdistin teoksen osat ja hioin niiden pinnat. Maalasin kaikki oman osuuteni palaset uudestaan, käyttäen nyt öljypohjaista maalia. Väreinä olivat musta, valkoinen, okra ja siena. Jälleen mietin kuinka palaset tulisivat olemaan lopullisessa teoksessa, ja maalasin sen mukaan tummempaa ja vaaleampaa sekä lämmintä ja kylmää. Öljymaali kuivui hitaammin kuin aiemmin käyttämäni vesiohenteinen maali, joten jätin palaset kuivumaan muutamaksi viikoksi ennen niiden uudelleen kokoamista. Nuorten osat jätin sen värisiksi kuin ne olivat, paitsi ne jotka olivat maalaamattomia.

”1.8.2016. Sekoitin ensin okraa ja valkoista, niin että sain lämpöisen vaalean ruskean värin. Tällä värillä maalasin kirjaimet, linnun ja savun. Seuraavaksi sekoitin värin jossa oli sienaa ja valkoista. Siena on värinä hieman punaisenruskea, kun taas okra kellanruskea. Molemmat värit ovat lämpöisiä. Maalasin vaalealla sienalla pienet talot ja isommat talot hieman tummemmalla samojen värien yhdistelmällä. Ihmisten kasvokuvat tein niin että liuotin sienaa juoksevaksi lakkabensiinillä, ja hieroin sitä kaiverrettuihin uriin. Sen jälkeen telasin pintaan vaaleaa okraa, jolloin kaiverruskohdat jäivät tummemmiksi. Mustasta ja valkoisesta tein kylmiä harmaita sävyjä.”

4.14 Elementit

Kokosin syyskuussa paloista kokonaisuuksia, jotka on helppo koota sitten lopulliseen muotoon, kun teos uudelleen ripustetaan. Isoihin osiin liitin kiinni pienempiä paloja ja kiinnitin mukaan tueksi keskikokoisia paloja. Näin sain teoksen osista koottua ikään kuin elementtejä, joita on helpompi siirrellä ja sain kokonaisuudesta yhtenäisemmän (kuva 8). Ajatuksena on vielä kokoamisvaiheessa kehystää teos paksulla köydellä. Seuraavassa ripustuksessa jätän taustakankaan pois.

Kuva 8. Elementit

Vielä pitäisi miettiä, kuinka kiinnitän osat aitaan, sillä en ollut täysin tyytyväinen edelliseen ripustustapaan. Olen miettinyt poraavani reiät joihinkin kohtiin paloista, joista kiinnittäisin reikänauhat läpi tulevilla ruuveilla ja muttereilla. Nämä pitäisivät osat paikallaan tukevammin, ja lisänä olisi saman kaltaisia apukiinnikkeitä kuin kevään ripustuksessa. En haluaisi kaikkia ruuveja porata läpi, koska silloin ruuveja tulisi liikaa näkyviin. Neljä tai kuusi olisi sopiva määrä näitä läpi ruuvattuja kiinnikkeitä, riippuen osan painosta.

”5.9.2016. Ensimmäisenä otin käsittelyyni joen alkupään. Sommittelin siihen kolme puuta ja pilven niin, että osat tulisivat kiinni toisiinsa ruuveilla. Kaksi ruskeaa puuta sijoitin joen päälle ja yhden harmaan puun joen alle. Harmaa puu on keskellä kuvakokonaisuutta, ja se on lyhyempi kuin sivuilla olevat, joiden alle sijoitin valkoisen pilven. Ruivasin nämä osat kiinni toisiinsa. Siitä muodostui yksi yhtenäinen kokonaisuus.

Seuraava osa muodostui niinkään jokipalan numero kaksi ympärille. Tästä osasta tuli huomattavasti kevyempi kuin mitä edellisestä. Siihen ruivasin jokeen kiinni taloja, pienempiä ja isompia, molemmille rannoille. Jokipalan loppuun ruivasin kiinni pensaikon. Mietin tätä osaa tehdessäni että miksi nämä taideteokset ovat aina

niin huteria. Olisi mukava tehdä joskus jotain joka ei särkyisi niin helposti, eikä osia tarvitsi käsitellä niin hellävaroen. Mietin myös miltä osat näyttäisivät jos ne nyt valaisi pronssiin, kun osat ovat kiinnitettynä toisiinsa. Laitoin tämänkin osakokonaisuuden nojaamaan seinään edellisen päälle.”

”12.9.2016. Viimeinen elementti jonka kokosin on kaikista suurin. Siinä pohjalla on tehdas, jonka päälle kiinnitin ison talon. Se on siinä kuin osa tehdasrakennusta tai sen ulkorakennus. Tehtaan taakse sijoitin ison puun, joka pitää savuosaa paikoillaan. Savun toinen pää on tehtaan piipun suulla. Savun ja tehtaanpiipun yhdistin lentokoneella. Kaiken tämän päälle ruivasin jokipalan numero kolme, eli tämä osa on kokonaisuudessa kolmantena jos yksittäistä kertojaosaa ei lasketa mukaan. Lopuksi liitin tehtaan kylkeen vielä paperirullan, jonka päällä on rasti, sekä linnun ulkorakennuksen katolle, ja nostin kaikki elementit seinän viereen nojaamaan ja odottamaan kuivumista.”

4.15 Tapaaminen

Tapasimme vielä kerran lokakuun 13. päivä koululla, minä, opettaja ja läänintaiteilija. Puhuimme siitä, miten hanke oli onnistunut ja mitä olisimme voineet tehdä toisin. Kerroin myös opettajalle teoksen kohtalosta, siitä miten sille kävi, ja miksi se ei ole enää aidassa. Sovimme että teos ripustetaan keväällä 2017 toiseen aitaan, joka ei ole väliaikainen työmaa-aita, vaan tukevampi, ja se sijaitsee metsän reunassa, joten se on myös paremmin tuulelta suojassa. Puhuimme myös tulevasta uudesta paljastustilaisuudesta, johon myös opiskelijat osallistuisivat, ja yritämme saada median huomioimaan tilaisuuden.

Mahdollisesta yhteistyöstä ammattiopiston ja grafiikan pajan kanssa tulevaisuudessa oli myös puhetta. Graafikot voisivat opettaa, kuinka valokuvaa voi käyttää myös taidegrafiikan tekemisessä. Myös muista yhteistyökuvioista taiteilijoiden ja koulun kanssa jatkossa keskusteltiin, ja siitä miten ne olisi paras toteuttaa.

5 SOPIMUS

Ensimmäinen työsopimus hankkeeseen tehtiin vasta vähän ennen teoksen ripustusta. Palkkiosta oli ollut puhetta läänintaiteilijan kanssa, joten tiesin millaisesta summasta on kyse. Koska minulla ei ole y-tunnusta, joutuisin laskuttamaan summan osuuskunnan kautta, ja maksamaan siitä verot ja muut sosiaaliturvamaksut. Osuuskunnan kautta laskuttamisessa olisin saanut itse vain puolet palkkiosta. Palkkion maksu tapahtuisi niin että ensin maksettaisiin 2/3 koko summasta silloin kun luonnos on valmis, ja loput 1/3 kun teos on valmis. Koska minulla ei ollut luonnosta, sovittiin että ensimmäinen osa palkkiosta maksetaan heti, kun sopimus on allekirjoitettu.

Otin yhteyttä Jyväskylän Taidemuseon palkanlaskijaan, joka on neuvonut minua aiemminkin laskutusasioissa. Palkanlaskija alkoi hoitamaan tapaustani, ja muutaman puhelun jälkeen teoksen tilaajalta tuli sähköpostia, jossa luki että voidaan tehdä uusi sopimus, ja että teos maksetaan taidehankintana, eli Kankaan Palvelut Oy osti teokseni, kuten ostetaan taidetta esimerkiksi näyttelyistä. Liitän ostosumman ensi vuoden taiteilijaveroilmoitukseen muiden taideostojen kanssa.

6 YHTEENVETO

Me kaikki, jotka osallistuimme teoksen luomiseen, olimme sitä mieltä, että aikaa olisi saanut olla enemmän, varsinkin sen suunnittelemiseen. Teos saatiin kuitenkin ajallaan valmiiksi, vaikka sen lopullinen ripustusaika siirtyikin vuodella. Lyhyessä aikataulussa oli kuitenkin hyviäkin puolia, mm. se että työskentelytahti pysyi kokoajan liikkeessä, eikä sellaisia hetkiä tullut, että olisi vaikkapa pitkien taukojen jälkeen ollut vaikea palata takaisin työn pariin. Itse olisin mielusti työskennellyt vaikka useamman viikon aamusta iltaan osien tekovaiheessa. Silloin kun asiat olivat kesken ja monet ongelmat ratkaisemattomia, oli tilanne stressaava. Olisin halunnut jatkuvasti löytää ratkaisuja pulmiin, kokeilla ja päästä eteenpäin, varmistua siitä että työ onnistuu.

Saimme myös paljon oppia seuraavia hankkeita ajatellen, kuinka tämän tyyppisiä yhteisötaideteoksia kannattaa toteuttaa. Tämä oli meille kaikille osapuolille uutta ja kasvattavaa. Sain palautetta opettajalta siitä, mitä olisin voinut tehdä toisin, ja itse annoin myös palautetta sekä läänintaiteilijalle ja opettajalle, miten itse ajattelin, että olisimme voineet toimia toisin.

”28.4.2016. Teoksen toteuttaminen olisi onnistunut paremmin, jos sitä olisi tehty oikeasti yhteistyössä koulun kanssa. Olisimme voineet pitää yhteispalavereja, jossa olisi ollut mukana eri osastojen opettajat, ja suunnitella yhdessä mitä teemme. Itse olisin ideoinut teoksen ja puupuolen opiskelijat olisivat sahanneet palat opettajan valvoessa, että työ varmasti tulee tehtyä. Osien maalauksen olisimme voineet sitten tehdä porukalla, niin opiskelijat kuin opettajat. Samoin kiinnikkeiden laitton, ja paikoilleen ruuvaukset. Näin teoksesta olisi tullut yhteistyönä toteutettu, ja olisin saanut vinkkejä siitä, kuinka asiat kannattaa tehdä.”

Taideteoksen valmistusvaiheessa työ elää jatkuvasti. Mahdollisuuksia on monia, ja niistä sitten valitsemme sen, joka tuntuu parhaimmalta. Valintoihin vaikuttavat monet seikat, kuten budjetti, sijoituspaikka, teoksen suunniteltu elinaika (tässä tapauksessa 2 vuotta) sekä mikä on hankkeen idea. Tämän teoksen kohdalla se oli tehdä taideteos, jonka taiteilija suunnittelee ja toteuttaa omana teoksenaan niin, että ammattiopiston opiskelijat osallistuvat teoksen syntyyn taiteilijan haluamalla tavalla. Heti alussa kun minua kysyttiin mukaan tähän hankkeeseen, sanottiin, että teoksen tulee olla ensisijaisesti taiteilijan näköinen ja ”hieno”.

Läänintaiteilijan mielestä teos näyttää minun taiteeltani. Aluksi kun olin suunnitellut vain osien muodot, ajattelin, että tästä tulee jotain ihan muuta kuin mitä olin aiemmin tehnyt. Vasta kaiverrusvaiheessa työ alkoi näyttää omaltani. Teoksissani tyypillinen spontaani viivan käyttö oli mahdollista toteuttaa kaivertimilla. Siinä mielessä oli hyvä, että siirsin osat työhuoneelleni, niin pystyin rauhassa keskittymään kaiverrusvaiheeseen.

Näin jälkeinpäin ajateltuna oli hyvä asia, että teos siirretään toiseen paikkaan. Ajattelen nyt ensimmäistä ripustusta koeripustuksena, jossa näin teoksen ja paikan puutteet. Oli myös hyvä, että sain reilusti aikaa tehdä korjaukset ja miettiä tulevaa sommittelua uudestaan. Asiat eivät aina mene niin kuin niiden on suunnitellut

menevän, ja oli onni, että sain tilaajalta ymmärrystä, ettei teos voinut jäädä siihen, mihin se oli alunperin ajateltu.

Itselleni on tärkeää että olen tyytyväinen lopputulokseen. Jos teos olisi jäänyt siihen, mihin sen ensin ripustin, vaivaisi asia minua niin kauan kun se olisi Kankaalla ja vielä kauemmin. Vaikka en ole kuullut moitteita teoksesta niiltä, jotka sen ovat nähneet, vaan kehuja, on silti minulle tärkeämpää se, että itse hyväksyn työn ja voin seistä sen takana häpeämättä.

Luova työ on joskus raskasta, varsinkin silloin kun liikutaan oman mukavuusalueen ulkopuolella. Joskus tuntui siltä, että voisin luopua koko hankkeesta, koska se tuntui ylivoimaisen raskaalta, mutta onneksi aina tuli jokin uusi käänne matkalla, joka taas palautti uskon tekemiseen. Usein se oli opettajan kannustus, joskus postia läänintaiteilijalta, joskus nukuttu yö auttoi. Välillä tuntui jopa siltä että haluan vähäksi aikaa pois näistä kuvioista, jonnekin missä voisin unohtaa työn ja levätä.

Teosta tehdessäni tuntui siltä, että jokin minusssa meni rikki, joka piti saada korjattua työn valmistuttua. Olin ajoittain hyvin stressaantunut ja epätoivoinen. Monet teokseen liittyvät ongelmat tuntuivat ylitsepääsemättömiltä. Olin kevään ja kesän aikana väsynyt, ja tunsin tarvitsevani paljon lepoa ja aikaa toipumiselle. Jo pelkkä teoksen ajattelemisen sai minut väsyneeksi, saati sitten että olisin jaksanut siitä puhua tai kirjoittaa. Nyt syksyllä kun mennään jo kohti joulua, tunnen olevani eheämpi kuin aikoihin. Olen pikkuhiljaa saanut voimia jatkaa entistä virkeämpänä. Koen usein samantyyppisen vaiheen elämässäni silloin kun on muutoksen ja kasvun aika.

Kun aikaa kului, näen asiat taas eri valossa ja pystyn katsomaan tätä työrupeamaa uusin silmin ja näkemään monet, ongelmalliset asiat positiivisena oppina tulevaisuuden teoksia ajatellen. Olen myös oppinut itsestäni paljon hankkeen aikana, ja myös näkemään, kuinka muut ihmiset toimivat, mikä on oma suhtautumiseni heihin ja kuinka se vaikuttaa asioihin. Opittavaa on vielä paljon.

On olemassa monenlaisia työtapoja, minulla on omani. Ne ovat itselle niin tuttuja ja jokapäiväisiä asioita, varsinkin kun työskentelee yksin, ettei niitä edes tule ajatelleeksi. Vasta kun alkaa työskentelemään vieraiden kanssa ryhmässä, tulevat

nämä asiat esiin, varsinkin jos ne vaikuttavat erilaisilta kuin mihin muut ovat tottuneet. Työskentelen paljon omassa päässäni, enkä aina huomaa, mitä muut jo tietävät ja mitä eivät. Siihenkin on opeteltava, että tuon kaiken tiedon muitten työssä mukana olevien tietoisuuteen, ja että tässä tehdään yhteistä teosta. Jonkun on kuitenkin oltava se, joka pitää langat käsissään, ja sitä myös toivotaan.

Nyt käännän katseeni seuraavaan jo aloitettuun työhön koululaisten kanssa. Olemme jo edenneet pitkälle ja työt jatkuvat aikataulun mukaisesti. Aitateoksen ripustusta odotellessa jätän opinnäytetyöni tähän.

LÄHTEET

- Haapala, L. Taiteilijan muuttuva rooli - yhteisötaidetta 90-luvun Suomessa. Teoksessa Erkkilä, H., Haapala, L., Johansson, H. & Sakari, M. Katoava taide. Hollola: Salpausselän Kirjapaino Oy, 1999.
- deNobriga, K. ja Schwarzman, M. <http://inspireart.org/en/resources/communityart/> 1999, viitattu 18.2.2017.
- Järvipetäjä, M. ja Nikkilä, A. Taide rakennushankkeissa. Suomen Rakennusmedia Oy, 2012.
- Hui, D. Public Art, Research Centre for Cultural Policy Research/ Department of Architecture The University of Hong Kong, 2003
http://www.hkadc.org.hk/wpcontent/uploads/ResourceCentre_ResearchReport/200402_public_art_research_en.pdf, viitattu 17.2.2017.
- Shusterman, R. Taide, elämä ja estetiikka. Gaudeamus, 1997, käänös Mujunen, V. ja Gaudeamus Kirja/ Oy Yliopistokustannus Finnish University Press Ltd.
- Danto, A. C. 1964, suomennokset Puolakka, K. <http://filosofia.fi/node/5171>. Viitattu 13.11.2016.